

ZALETY PRACY W MAŁYCH GRUPACH SEMINARYJNYCH CO DO PRAKTYKI SZKOLNEJ WNOSZĄ SPOTKANIA STAŁEJ GRUPY WSPÓŁPRACUJĄCYCH NAUCZYCIELI?

Praca nauczyciela i nauczycielki jest trudna metodycznie i bardzo obciążająca emocjonalnie. Niestety, naszą pracę z uczniami w większości prowadzimy samotnie. Jak tę tradycję zmienić w mało obciążający nauczycieli sposób?

Przyzwyczailiśmy się tak pracować. Wprawdzie są zespoły przedmiotowe, a czasami zadaniowe, ale w naszej pracy działamy głównie w pojedynkę. Pracując samotnie, nie mamy możliwości korzystania z wzajemnej pomocy i inspirowania się nawzajem. Nie tworzymy też sobie przestrzeni do podejmowania indywidualnej i grupowej refleksji oraz uwspólniania naszego myślenia o tym, jak uczą się nasi uczniowie i nasze uczennice oraz jak uczymy się my.

Uczenie się we współpracy osób dorosłych to szerokie zagadnienie, dlatego w tym artykule skupiliśmy się wyłącznie na jednym elemencie – pracy w małych, stałych grupach nauczycielskich lub dyrektorskich. W Centrum Edukacji Obywatelskiej, w programie „Szkoła ucząca się” mamy dobre doświadczenia z systematycznej pracy w takich grupach, dzielimy się zatem naszymi refleksjami oraz opiniami osób korzystających z tej formy współpracy nauczycielskiej.

Małe grupy nauczycieli i dyrektorów w praktyce „Szkoły uczącej się”

Od kilku lat w programie nastawionym na rozwój szkół we wdrażaniu oceniania kształtującego upowszechniamy pracę grup nauczycieli – międzyszkolną i szkolną. Dzieje się to na kursach Nauczycielskiej Akademii Internetowej (nauczyciele i nauczycielki z różnych szkół, uczący tych samych lub zbliżonych przedmiotów), w programach

całościowego rozwoju szkoły (liderzy z różnych szkół, liderzy i nauczyciele z tej samej szkoły) oraz na Studiach Podyplomowych Liderów Oświaty (dyrektorzy i wicedyrektorzy z różnych szkół w Polsce). Celem spotkań w małych grupach jest przede wszystkim doskonalenie nauczania i zarządzania szkołą.

Do podobnych spotkań w małych grupach zachęcamy także w szkole – mogą one mieć różny format (np. rozmowy o nauczaniu, nauczycielski coaching grupowy) czy tematykę (uczenie się uczniów, bieżące wyzwania wychowawcze, metodyka i nasz warsztat pracy). Ważne jest, by grupy były prowadzone systematycznie i w miarę w stałym składzie. Sprawdziło się, że efektywnie pracują grupy liczące od pięciu do ośmiu osób, które przez pewien czas regularnie się spotykają, np. co miesiąc na 1–1,5 godziny.

W tworzeniu grup przyjęliśmy trzy kluczowe zasady:

- wspólnota roli i doświadczeń,
- stały skład,
- brak relacji formalnej zależności.

W czasie spotkań w małych grupach dbamy o to, aby:

- każdy z uczestników miał równy udział w spotkaniu i mógł liczyć na uwagę innych uczestników,
- grupę prowadził oszczędny w słowach i niedominujący facylitator,
- uczestnicy często rozmawiali w parach.

Dlaczego mała grupa?

Celem pracy w małych, stałych grupach jest przede wszystkim stworzenie bezpiecznej przestrzeni do wzajemnego wspierania się nauczycieli lub dyrektorów szkół. Tylko mała grupa, w której wszyscy się uważnie słuchają i wszyscy mają możliwość dzielenia się planami i doświadczeniami, pozwala stworzyć klimat wzajemnej akceptacji, w którym jest miejsce na to, by pomyśleć, a następnie powiedzieć, co by się chciało zrobić lepiej lub inaczej.

„Praca w małych grupach prowadzona w SPLO przekonała mnie, że nie jestem sama. Cenię stały kontakt, mogę się zatrzymać i przeanalizować, co było i co nastąpi. Uzyskuję wiele inspiracji od innych dyrektorów i mam okazję dzielić się doświadczeniem z innymi”.

Joanna Walczak,

dyrektorka ZSOT w Lublińcu, wykładowczyni na Studiach Podyplomowych Liderów Oświaty

Uczenie się jest procesem społecznym. Słuchając i wczuwając się w doświadczenia innych, uczestnicy uczą się o wiele więcej, niż tylko analizując własne doświadczenia, i mają dostęp do różnych perspektyw, sposobów myślenia, wrażliwości.

„Spotkanie w małej grupie pozwala na większą swobodę, daje także możliwości częstszego reagowania na to, co mówią inni i zabierania głosu, stwarza warunki do lepszego rozumienia omawianego problemu. Przekonałam się, że małe grupy dają możliwość lepszego wykorzystania czasu. Taka forma spotkania, to również korzyści dla mnie prowadzącej spotkanie w małej grupie, zyskuję czas na kontakt osobisty z każdym uczestnikiem i wzrasta moje uczucie satysfakcji z przebiegu spotkania”.

Jolanta Gęca,

nauczycielka wychowania fizycznego w SP nr 40 im. Lubelskiego Lipca 1980 w Lublinie, mentorka w kursie „OK zeszyt”

Opowiadanie o swojej pracy – zamiarach i doświadczeniach – pozwala też uświadomić sobie swoje plany i poddać refleksji swoje doświadczenia.

Rola osoby prowadzącej

Osoba prowadząca grupę wykazuje się empatią w stosunku do poczynań członków grupy, służy pomocą i zachęca do dzielenia się zarówno sukcesami, jak i trudnościami w pracy nauczycielskiej. Ważny jest też moment, w którym uczestnicy dzielą się swoimi planami i pomysłami, jak chcą coś robić inaczej. Zachęca to słuchających do podjęcia zmian we własnej praktyce.

Jeśli nauczyciele wierzą w swoją łączną zdolność wpływania na osiągnięcia uczniów, to wyniki ich podopiecznych w nauce są znacznie wyższe. Wspólne przekonania nauczycieli na temat zdolności szkoły jako całości są „silnie i pozytywnie związane z osiągnięciami uczniów w różnych dziedzinach”.

Prowadząca osoba dba o to, aby wszyscy mogli się wypowiedzieć i aby nikt zbyt nie dominował. Warto wyraźnie określić z uczestnikami cel spotkania i zasady uczestnictwa.

Prowadząca osoba nie pełni roli eksperta, jest też członkiem grupy i dzieli się swoimi sukcesami i trudnościami. Tym zachęca członków grupy do współpracy i pomocy. Zasadą jest, że głos mają przede wszystkim uczestnicy, prowadzący jest równoprawnym uczestnikiem grupy, ale wypowiada się na koniec.

Ważne jest, aby osoba prowadząca miała kontakt z każdym uczestnikiem i jeśli kogoś nie ma na spotkaniu, to powinna się z nim skontaktować i z troską upewnić się, czy nic się nie stało.

Co w czasie spotkania?

Regularne spotkania nie mają na celu sprawdzenia, co uczestnicy grupy zrobili od ostatniego spotkania. Omówienie zadań, które stoją przed uczestnikami, jest jedynie pretekstem do rozmowy o nauczaniu.

Dzielenie się doświadczeniami i słuchanie innych wzbogaca uczestników i przez to przynosi im widoczne korzyści. Atmosfera zaufania pomaga w szczerości i w rozwiązywaniu problemów uczestników.

„Uczestnictwo w małej grupie, w której Twój głos jest ważny, słuchany i oczekiwany, jest bardzo motywujące do terminowego i rzetelnego podejmowania wyzwań. Rozmowa pozwala dzielić się i analizować doświadczenie o wiele głębiej niż wymiana wiadomości na piśmie. W takiej komunikacji bardziej dostępne są emocje, można zadawać pytania pogłębiające i podążać za otwierającymi się wątkami”.

Anna Dojer,

koordynatorka Studiów Podyplomowych Liderów Oświaty

Muzykoterapia jako metoda wspomagająca pracę z zaburzeniami emocjonalnymi, komunikacyjnymi oraz społecznymi dzieci i młodzieży

Specjalistyczny kurs online dla pedagogów, psychologów dziecięcych, terapeutów, nauczycieli wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego

- Wykorzystaj techniki muzykoterapii w codziennej pracy
- Samodzielnie twórz scenariusze zajęć i programy terapeutyczne
- Dobieraj ćwiczenia do wieku, możliwości oraz problemów dziecka
- Stosuj techniki niwelujące zachowania agresywne
- Korzystaj z gotowych scenariuszy zajęć, gier oraz ćwiczeń

Najlepsi eksperci

Dostęp 24h/7

certyfikat

www.uniqqskills.com

Od prowadzącej osoby zależy, czy członkowie i członkinie grupy chcą uczestniczyć w spotkaniach. Dlatego musi ona stworzyć taką atmosferę podczas wszystkich spotkań, aby każdy czuł, że jest w tej grupie oczekiwany, że inni czekają na jego czy jej refleksję i że sam czy sama czeka na refleksję innych.

Istotne jest też to, by wszyscy czuli namacalną korzyść z uczestnictwa w tych spotkaniach: inspirowali się pomysłami innych, czuli przynależność do grupy, mieli możliwość podzielenia się problemami i uzyskania wskazówek, jak sobie z nimi poradzić, oraz mieli przestrzeń do uzyskania docenienia od innych członków grupy i osoby prowadzącej.

„Spotkanie w małych grupach jest dla mnie korzystne, gdyż: mogę spokojnie podzielić się swoimi spostrzeżeniami i mam pewność, że jestem wysłuchana. Jednocześnie z uwagą słucham innych, nie mam natłoku informacji. Ważne jest, że jest czas dla każdego uczestnika”.

Jolanta Łosowska,
wicedyrektorka SP nr 2 w Chojnie

„Dlaczego warto pracować w małej grupie? Podam kilka korzyści, które dostrzegam wśród dorosłych, ale też wśród dzieci: mała grupa daje poczucie bezpieczeństwa, uczestnicy chętniej zabierają głos, każdy uczestnik ma czas na zabranie głosu, osoby nieśmiałe i niepewne mają szansę na zabranie głosu”.

Monika Soroka,
nauczycielka języka polskiego
w SP nr 78 w Poznaniu,
mentorka w kursie OK zeszyt

Rozmowy w parach

Częścią budowania przynależności są rozmowy w parach (w wersji zdalnej jest to praca w pokojach), gdyż budują one indywidualną więź między uczestnikami. Rozmowy w parach ważne są nawet przy małej bardzo grupie, gdyż pozwalają uczestnikom na przemyślenie kwestii, zanim wypowiedzą się na forum grupy.

„Praca w grupie daje poczucie bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom spotkania, głównie przez możliwość konsultacji swoich przemyśleń i opinii, zanim zostaną wypowiedziane na forum (praca w parach). W małej grupie nikt nie jest anonimowy, każdy ma szansę się wypowiedzieć. Mała grupa zobowiązuje wszystkich członków do zaangażowa-

nia się w podjęte wyzwanie. Każdy z członków jest tak samo ważny i odpowiedzialny”.

Beata Wilmanowicz,
nauczycielka religii w SP Nr 27 im. gen. Elżbiety
Zawackiej w Toruniu, trenerka CEO

Zbiorowa skuteczność nauczycieli

Opisywana wyżej forma regularnych spotkań w małych (nauczycielskich lub dyrektorskich) grupach jest powiązana z wnioskami, jakie płyną z badań edukacyjnych na temat zbiorowej skuteczności.

W Centrum Edukacji Obywatelskiej od ponad dwudziestu lat pomagamy rozwijać praktyki współpracy nauczycieli, wskazujemy na znaczenie uczenia się we współpracy oraz na znaczenie tzw. zbiorowej skuteczności nauczycieli, czyli przekonania o wspólnej zdolności do organizowania i wykonywania działań wymaganych do osiągnięcia określonych poziomów osiągnięć (uczniów i uczennic).

Wieloletnie badania pokazały, że jeśli nauczyciele wierzą w swoją łączną zdolność wpływania na osiągnięcia uczniów, to wyniki ich podopiecznych w nauce są znacznie wyższe. Kolejne metaanalizy (m.in. Rachel Eells, 2011) udowodniły, że wspólne przekonania nauczycieli na temat zdolności szkoły jako całości są „silnie i pozytywnie związane z osiągnięciami uczniów w różnych dziedzinach”, a John Hattie umieścił zbiorową skuteczność nauczycieli na szczycie listy czynników wpływających na osiągnięcia uczniów: jako trzy razy silniejszą od statusu społeczno-ekonomicznego, dwukrotnie większą niż wcześniejsze osiągnięcia ucznia i ponad trzykrotnie większą niż wpływ środowiska domowego i zaangażowania rodziców oraz uczniowska motywacja i koncentracja, wytrwałość i zaangażowanie.

Artykuł powstał we współpracy z Jackiem Strzemiecznym i Sylwią Żmijewską-Kwiręg. Więcej na temat zbiorowej skuteczności i jej wpływu na uczenie się uczniów oraz sposobów na jej rozwijanie w szkole można znaleźć w artykule Sylwii Żmijewskiej-Kwiręg Zbiorowa skuteczność nauczycieli na blogu eksperckim CEO: <https://blog.ceo.org.pl/zbiorowa-skutecnosc-nauczycieli/>. O współpracy, uczeniu się we współpracy oraz wzajemnym wsparciu można przeczytać więcej w serwisie „Pomagaj się uczyć” CEO: <https://pomagajsieuczycy.ceo.org.pl/>.

Danuta Sterna

Matematyczka, pracowniczka naukowo-dydaktyczna Politechniki Warszawskiej (1974–1986), od 1990 r. nauczycielka matematyki w szkołach publicznych i niepublicznych, autorka publikacji dla nauczycieli i materiałów metodycznych, trenerka programu „Szkoła Ucząca Się”, kierowniczką Akademii SUS prowadzącej szkolenia dla nauczycieli, autorka książki Ocenianie kształtujące w praktyce